

VAN LOSSE WOL TOT SCHAPENKLEED

Vachtviltten tussen de schapen

Veel zeep, water en noeste arbeid. Het zijn de eenvoudige benodigdheden om afgeschoren schapenwol om te toveren in een 'vegetarische schapenvacht'. Tijdens een workshop vachtviltten tussen de Texelse schapen maak je in één dag een warm schapenkleed voor bij de openhaard of in de tuinstoel.

Tekst en foto's: Maartje Kouwen

Plof! Met een grote zwaai gooit Rebecca Geskus van Texels Vilt een opgerold laken op tafel. In het laken zit een afgeschoren schapenvacht. Haar atelier op Texel hangt vol met deze 'mummies', zoals Rebecca ze noemt, gevuld met vachten van allerlei verschillende schapenrassen. Als kunstenaar maakt ze er kleden van door de wol te viltten. Het resultaat is net een echte schapenhuid, maar dan dier- en milieuvriendelijker. „Eigenlijk zijn deze 'vegetarische vachten' niet te

vergelijken met gelooide huiden”, zegt Rebecca. „De giftige looistoffen, die worden gebruikt bij het looien van de huid, komen hier niet aan te pas. En de schapen waarvan deze vachtjes afkomstig zijn, staan gewoon nog in de wei. Het komt van levende dieren, dat geeft een heel ander gevoel.”

De vraag naar deze schapenkleedvariant wordt steeds groter, merkt ze. Het is een diervriendelijk alternatief voor mensen die wel een schapenhuid willen voor bij de openhaard of in de schommelstoel, maar

niet willen dat het kleed afkomstig is van een gedood dier. Zij kunnen door Rebecca een vacht laten viltten. Of ze kunnen zelf een vacht maken tijdens de workshops vachtviltten die zij geeft.

De boer op

Bij mooi weer gaat Rebecca 'de boer op' en staan de deelnemers midden tussen de weilanden te vachtviltten. Zoals vandaag met vier deelnemers bij schapenboerderij Rozenhout, een van de leveranciers van de wol. De boeren en schaapscheerders scheren

Boven: Schorten voor, laarzen aan en sproeien maar. Rechtsboven: Wat er uit een 'mummie' tevoorschijn komt is altijd een verrassing. Onder rechts: Rebecca heeft de vacht in een stuk bubbeltjesplastic gerold, heeft daar vervolgens een grote handdoek omheen gebonden en duwt de rol nu heen en weer om de vacht te 'vullen'.

Links: Moeder en kind van het ras Hampshire Down, een van de dertig rassen op schapenboerderij Rozenhout. Rechtsboven: Een traditionele schapenschaar. Onder: Op elke rol staat een korte beschrijving van het type vacht.

VEGETARISCHE VACHT

Een schapenkleed bestaat doorgaans uit de vacht van een schaap of lam met de huid eraan vast. Het dier is hiervoor gevild, waarna het leer is gelooid. Vaak zijn de schapenvachten restproducten; de dieren worden geslacht voor het vlees. Voor een 'vegetarische vacht' wordt het dier niet gedood. Het schaap wordt geschoren, waarna met water en zeep een wollaag op de onderkant van de vacht wordt gevild, waardoor een soort huid ontstaat.

het schaap netjes in één keer, zodat de vacht één geheel blijft. De mooiste vachten rolt Rebecca in een laken en die rollen belanden vervolgens in rijen in haar atelier. „Het is altijd een verrassing wat erin zit”, zegt ze, terwijl ze een van deze 'mummies' opentrekt. Al geeft de buitenkant al een kleine aanwijzing: 'Bruin met witte pootjes', staat er op het laken. Op elke rol staat een korte beschrijving van het type vacht en de naam van de boer. 'Heel mooi vachtje' lees ik op een ervan. Aan de hand van deze aanwijzingen probeert Rebecca voor elke deelnemer een vacht naar wens te vinden. Drie vrouwen zijn al voorzien. Hun vachten liggen uitgespreid op grote tafels, die in

de zon op het erf van de schapenboerderij staan. Binnen klinkt het gemekker van de lammetjes, een schapshond rent over het erf en tussen de tafels scharrelen kippen. Rebecca is nog op zoek naar een bonte vacht voor de laatste deelnemer, maar het is moeilijk kiezen. De vachten zijn afkomstig van tal van rassen, die niet alleen verschillen van kleur. De blauwe Texelaar heeft dikke gedrongen krullen, het Drentse heideschaap lange witte lokken en de Gotlander juist heel zachte fijne krulletjes. „Dit wordt hem”, zegt de laatste deelnemer bij het uitvouwen van een mooie dikke vacht. „Ik denk dat dit een enterling is, een eenjarig schaap”, zegt Rebecca.

„Het eerste jaar als lam worden ze niet geschoren, dus in het tweede jaar is de vacht extra dik.”

Opschonen en wrijven

Met een beetje schuiven en trekken reconstrueren de deelnemers de vorm van de vacht. „Het is soms een beetje puzzelen wat waar hoort.” Dan is het tijd voor de laatste voorbereidingen: het verwijderen van takjes, strootjes en stukjes schapenpoep uit de vacht. Niet voor niets staat er op de workshop-aankondiging: 'Voor echte doorzetters die niet vies zijn van een ongewassen schaap'. „Vaak blijven er sporen van de Texelse flora achter”, zegt

Rebecca, „maar dat beschouw ik als een leuk extraatje.”

Na het opschonen leggen de deelnemers op de vacht twee dunne lagen merinowol, die uiteindelijk de onderkant van het kleed zal vormen: de huid als het ware. Om tijdens het viltten alles op zijn plek te houden, spannen ze een stuk vitrage over de vacht, die ze met klemmen aan de zijkant van de tafel vastzetten. De gekleurde schorten gaan voor, de laarzen aan, water en zeep komen op tafel; het echte werk kan beginnen. Met een grote gieter besproeien ze de vachten met warm natuurzeepsop tot de wol doorweekt is. „Je pakt een stuk zeep, laat hem tussen je handen schuimen en

duwt dan met beide handen op de wol tot je de tafel voelt”, doet Rebecca voor. „Dan wrijf je je ingezepte handen met korte bewegingen in tegenovergestelde richting over de vacht, naar voren en naar achter. Zo wrijf je een aantal keer heen en weer, en dan ga je naar de volgende plek.” Door het warme water gaan de schubjes op de wolharen openstaan, legt Rebecca het viltproces uit. „Door te wrijven en door de zeep duw je het water ertussenuit. De schubjes haken daarbij in elkaar, waardoor de wol zich aan elkaar hecht.” Met vachten van zo'n 1,5 bij 1 meter zijn de deelnemers heel wat tijd zoet met heen en weer wrijven om de vacht aan de merinowol te laten

hechten. Wanneer de eerste deelnemer klaar is met het viltproces blijkt dat ook de onderkant er straks mooi bij zal liggen. Met stukjes gekleurde wol - en opnieuw water en zeep - kunnen ze een figuur op de onderkant aanbrengen. Ter inspiratie liggen er boeken met symbolen, vormen en patronen op tafel, tussen de boerencake en vruchtensappen. Ook een tekst of datum is mogelijk: 'Texel 2012' blijkt dit jaar een populair opschrift.

Bruine en witte wol

Dankzij het vachtviltten krijgt de Texelse wol toch een mooie bestemming. Hoewel Texel grotendeels bevolkt wordt door

VACHTVILTEN

Een workshop vachtviltten is het hele jaar door te boeken bij Rebecca Geskus van Texels Vilt op Texel. Bij mooi weer vindt de workshop plaats op een boerenlocatie, bij slecht weer en in de winter in haar atelier in Den Burg. Een workshop kost 85 euro per persoon en is inclusief koffie, thee en een vacht naar keuze. Binnen 6 uur maakt u eigenhandig een 'vegetarische vacht'. Kijk op www.texelsvilt.nl voor meer informatie.

schapen, wordt de bruine wol van de Texelaar amper gebruikt. De witte wol is iets meer waard en komt vooral van pas voor dekbedvulling. Voor veel andere doeleinden is hij niet geschikt, vertelt Rebecca, doordat hij te veerkrachtig is. „De wol springt weer terug, in plaats van in elkaar te klitten. Handig voor dekbedvulling, maar voor andere toepassingen ongeschikt. Op Texel zijn zoveel schapen en is zoveel wol. Ik dacht: daar moet ik iets mee doen.”

Voor het vachtviltten bleek de Texelse wol prima bruikbaar. Naast vachten maakt ze ook gevilde dekens of kussens, en gebruikt ze tevens ander Texels materiaal: „Een hangmat van een gebruikt visnet tussen twee lagen gevilde wol bijvoorbeeld. Ik vind het mooi om nieuwe toepassingen te verzinnen voor zogenaamd waardeloos materiaal”, vertelt Rebecca, terwijl ze de deelnemers aan het werk zet voor de volgende stap. Ze rolt de vacht in een stuk bubbeltjesplastic, bindt er een grote handdoek omheen en duwt de rol vervolgens heen en weer. „Door te rollen duwt je het water eruit en hecht de wol zich nog sterker. Dit heet het vollen van de vacht.”

Schapendrijven

Terwijl de deelnemers ijverig hun pakket heen en weer rollen, worden ze verrast door een kudde schapen die het erf oploopt. Boer Hans drijft de kudde van het weiland naar een veld achter de boerderij, geholpen door zijn Australische schaaphonden. Als wolven sluipen deze kelpies geconcentreerd om de schapen heen, de kudde bijhoudend. Eén woord van de boer en ze rennen naar voren om de schapen bij te sturen. „Wij begrijpen elkaar”, lacht Hans. „Ze hebben zelfs een keer een lam uit een sloot gehaald; je snapt dat ik dat niet heb voorgedaan. Ze weten gewoon hoe het moet.”

Het is een prachtig gezicht, vinden ook de deelnemers, maar hun vacht wacht op de laatste stap. Handdoek en plastic worden verruild voor een rieten mat,

SCHAPENBOERDERIJ

Waar kun je je beter oriënteren op een type schapenvacht dan op een schapenboerderij? Op schapenboerderij Rozenhout in het Texelse Den Burg lopen al sinds 1740 schapen rond. In alle soorten en maten: zwart, wit of bruin, gevlekt of egaal, met sterke krullen of juist lange lokken. Op de boerderij zijn maar liefst dertig rassen te bewonderen. „Een uit de hand gelopen hobby”, noemt boer Hans het. Vanaf maart geeft hij bijna dagelijks een demonstratie schapendrijven en schaapscheren. Er is ook volop gelegenheid om lammetjes te knuffelen. www.schapenboerderijtexel.nl

waarin de vacht opnieuw heen en weer wordt gerold. „In Mongolië binden ze de rol met touwen achter een paard”, vertelt Rebecca, „en dat rent er dan mee over de vlakte.” Hier moeten de deelnemers het werk zelf doen. „Een goede work-out”, merkt een van de deelnemers op. Die overigens niet alleen een beetje spierpijn, maar ook heerlijk zachte handen oplevert. „Dat komt door het wolvet, lanoline”, legt Rebecca uit. „Dat zit niet voor niets in veel crèmes en cosmetica.”

Spannend moment

En dan is daar het moment om de vacht uit te rollen. „Het is altijd spannend hoe de vacht is geworden”, zegt Rebecca.

Stuk voor stuk vouwen de deelnemers de rietmat open om het resultaat van hun harde werken te bewonderen. Binnen een dag zijn vier afgeschoren vachten omgetoverd tot een warm en stevig schapenkleed. De vachten zijn net zo verschillend als de schapenrassen op de boerderij zelf. Opgetogen en omringd door een schaapengeur binden de deelnemers hun kleed achterop de fiets, op weg naar huis of vakantieverblijf. De schapen die ze onderweg tegenkomen bekijken ze ineens met heel andere ogen. Na een workshop vachtviltten is het onmogelijk een schapenveld voorbij te fietsen zonder te denken hoe deze schapenvachtjes thuis bij de openhaard zouden staan.